# Industri Energis høringssvar til NOU 2022: 6 – Nett i tide – om utvikling av strømnettet

Industri Energi viser til NOU 2022: 6 med høringsbrev datert 14. juni 2022. Industri Energi vil i vårt høringssvar ta opp forhold som er viktige for våre medlemmer og bedriftene de jobber i. Utover det viser vi til LOs høringsuttalelse.

**Oppsummering**

- Industri Energi er det største rene eksportforbundet i LO med over 56.000 medlemmer innenfor olje-, gass- og landindustri, bransjer som utgjør 80 % av norsk eksportverdi. Rikelig tilgang på fornybar kraft og lave kraftpriser har vært et av Norges viktigste konkurransefortrinn i over 100 år. Våre medlemmer bruker fornybar kraft til å lage verdens reneste varer av den høyeste kvalitet.

- Industri Energi har lenge advart mot konsekvensene av å bygge ut nye utenlandsforbindelser samtidig som det investeres for lite i kraftproduksjon og nett innad i Norge. Vi styrer mot strukturelt kraftunderskudd i 2027 og effektunderskudd i 2030. Norges viktigste konkurransefortrinn står på spill.

- I årene fremover er det stort behov for mer kraft og mer nett. Allerede i dag torpederes viktige industriprosjekter av mangel på kapasitet i nettet, samtidig som Norge så langt i 2022 har hatt en nettoeksport på 9,5 TWh ut av landet. Industri Energi mener at kraft burde foredles til varer i Norge heller enn å sendes ufordlet rett ut av landet.

- Industri Energi reagerer på at utvalget ikke går inn for å prioritere prosjekter etter samfunnsnytte. Kraft er ikke og kan ikke behandles som en hvilken som helst handelsvare. Kraft er en strategisk ressurs, nett er kritisk infrastruktur og både kraft og nett er knappe ressurser som må forvaltes til det beste for fellesskapet. Derfor er det ikke likegyldig hvordan kraften brukes. Vi mener derfor at prosjekter må prioriteres etter samfunnsnytte i tillegg til modenhet.

- Vi minner om at regjeringen ønsker å redusere klimautslippene med 55 % og øke fastlandseksporten med 50 % innen 2030. Det er åtte år til. Det vil i så fall kreve et helt annet tempo og en vesentlig større handlekraft enn det vi har sett til nå.

**Kraft er vårt viktigste konkurransefortrinn**

Industri Energi er det største rene eksportforbundet i LO med over 56.000 medlemmer innenfor olje-, gass- og landindustri, bransjer som utgjør 80 % av norsk eksportverdi. Våre medlemmer produserer aluminium, sink, nikkel, silisium, silisiumkarbid, ferrolegeringer, titandioksid, mineralgjødsel, samt andre legeringer, mineraler og kjemikalier.

Mens store deler av Europas industri er lagt ned eller flagget ut, har Norge klart å bruke vår rene kraft til å skape verdens reneste industri. Prosessindustrien sysselsetter 25.000 personer og eksporterer for ca. 168 milliarder kr i året. Dette representerer 18 % av Norges totale eksport av

**Postadresse:** Industri Energi, Torggata 12, 0181 Oslo
Org.nr: 971 435 755 • Bankgiro: 9001 07 10056
post@industrienergi.no • www.industrienergi.no

**Stavangerkontoret:**
Besøksadresse: Kongsgata 54, 4005 Stavanger
Telefon: 22 03 22 00

**Oslokontoret:**
Besøksadresse: Torggata 15, 0181 Oslo
Telefon 22 03 22 00

fysiske varer. Prosessindustrien har redusert utslippene sine med 41 % siden 1990, tilsvarende 8,0 millioner tonn CO2-ekvivalenter. Samtidig har prosessindustrien økt sin verdiskaping med 56 % siden 2005.[1]

Rikelig tilgang på fornybar kraft og lave kraftpriser har vært et av Norges viktigste konkurransefortrinn i over 100 år. Det er fortrinn vi risikerer å miste dersom det ikke nå tas tydelige politiske grep.

Industri Energi har lenge advart mot konsekvensene av å bygge ut nye utenlandsforbindelser samtidig som det investeres for lite i kraftproduksjon og nett innad i Norge. Nå har vi likevel kommet i en situasjon der forbruket øker raskere enn produksjonen, effektbehovet øker raskere enn vi klarer bygge nett og vi er for tett koblet på det volatile europeiske kraftmarkedet. Denne situasjonen er helt uholdbar for norske industriarbeidsplasser.

Industri Energi registrerer at strømnettutvalget har valgt en defensiv strategi med forslag som kan gjennomføres raskt og uten omfattende lovarbeid. Industri Energi forventer likevel at regjeringen gjør det strømnettutvalget ikke har gjort, og det er å gjøre de politiske veivalgene som er nødvendige for å ta Norge ut av krisen vi nå står i. Om få år vil hele kraftoverskuddet og effektoverskuddet være spist opp, med mindre vi gjør politiske valg og gjennomfører tiltak i et helt annet tempo enn vi har gjort de siste 30 årene.

**Norge styrer mot effektunderskudd og kraftunderskudd**

Industri Energi opplever ikke at Stortinget og regjeringen i tilstrekkelig grad tar inn over seg alvoret i situasjonen vi står i.

Nye industrisatsinger og økt elektrifisering av samfunnet vil legge press både på effektbalansen og kraftbalansen. I en utredning fra NVE og Statnett på oppdrag for Olje- og energidepartementet anslås det at effektbehovet vil øke med 2 til 6 GW innen 2030, mens det bare forventes 0,6 GW i økt vintereffekt i samme periode.[2] Det betyr at vi i perioder vil ha høyere momentant forbruk enn norske kraftverk klarer å levere.

I kortsiktig kraftmarkedsanalyse for 2021-2026 legger Statnett til grunn at det årlige strømforbruket i Norge øker fra 139 TWh til 158 TWh over de neste fem årene. Det er en økning på 13 % på bare fem år og det er den største forbruksveksten blant de nordiske landene. Veksten de kommende fem årene består av allerede kjente planer innenfor industri, transport, elektrifisering av olje- og gassvirksomhet, samt datasentre.

Forbruksveksten de neste fem årene er langt større enn økningen i kraftproduksjon. Samtidig er kraftproduksjon og nettkapasitet skjevt fordelt. Mye av Norges kraftoverskudd er innelåst i fjorder og daler langt fra stedene med høy forbruksvekst. Norge er det eneste landet i Norden uten et sammenhengende 420 kV-nett. Store deler av nettet er nær, ved eller over sin forventede tekniske levealder.

[1] Prosess 21 hovedrapport: https://www.prosess21.no/contentassets/795fa8a170b24cac98c82e075ba0b695/prosess21_rapport_hovedrapport_web_oppdatert_060821.pdf
[2] NVE 2022: https://publikasjoner.nve.no/rapport/2022/rapport2022_20.pdf

Det tar lang tid å bygge nett. Den 70 km lange 420 kV-ledningen over Sognefjorden ble først varslet i 2014 og vil tidligst settes i drift i 2025, altså 11 år fra første melding til idriftsettelse. Den 50 km lange 420 kV-ledningen fra Skaidi til Hammerfest ble først meldt i 2009 og ventes satt i drift i 2027, altså 18 år fra første melding til idriftsettelse.

Strømnnettutvalgets forslag er et skritt i riktig retning, men er ikke tilstrekkelige for å møte utfordringene vi står foran.

## Industri Energis kommentarer til strømnettutvalgets anbefalinger

**Tiltak for redusert tidsbruk**
For å redusere ledetidene foreslår utvalget blant annet:

- Innføring av frister og framdriftsplaner
- Bedre og tidligere involvering og utredninger, og mer parallelle prosesser
- Bedre forarbeid og forbedring av søknader gir grunnlag for mer bruk av «fast track» for mindre saker
- Bruk av betingede anleggskonsesjoner
- Økte ressurser til konsesjonsmyndighetene

Industri Energi støtter i all hovedsak utvalgets anbefalinger.

Industri Energi understreker at vi har åtte år på å nå regjeringens mål om 55 % kutt i klimautslippene. Strømnettutvalgets anbefalinger er ikke tilstrekkelig til å sikre den fremdriften vi faktisk trenger om vi skal nå politisk vedtatte mål.

Industri Energi forventer at regjeringen følger opp strømnettutvalget med virkningsfulle tiltak for forsert nettutbygging. Utbyggingen må gi rom for den elektrifiseringen vi trenger de kommende årene. Regjeringen må sørge for at Statnett og nettselskapene har mandat, finansiering og tillatelser til å sørge for en rask og målrettet utbygging der behovene er størst. I en slik forsert utbygging mener vi staten bør risikoavlaste nettkunder og nettselskaper. Det kan for eksempel gjøres ved at staten i en overgangsperiode stiller med finansiering for utbygging i områder med stort behov og få nettkunder.

**Tiltak for forbedret prosess**
For å forbedre saksbehandlingsprosessen foreslår utvalget blant annet:

- At nettselskapene gis kostnadsdekning for tidlig utredning
- Bedre utnyttelse av dagens nett gjennom vurdering av driftspolicy, tilknytning med vilkår, digital samhandlingsevne, energieffektivisering og bedre utnyttelse av fleksibilitetsressurser
- Utarbeidelse av en sektorveileder for samfunnsøkonomisk analyse av nettanlegg

Industri Energi støtter i all hovedsak utvalgets anbefalinger.

Industri Energi peker på at vi i større grad må planlegge og bygge nett i forkant av behovet, heller enn å konstant ligge på etterskudd. I dag er det slik at nettselskaper som er i forkant og bygger mer kapasitet enn dagens behov, blir regnet som mindre effektive og får redusert inntektsrammen. Bedrifter som utløser behov for nytt nett, må ta en del av regningen og risikoen, i tillegg til å vente i mange år på kapasitet.

Industri Energi mener derfor at vi i større grad må bygge nett basert på prognoser for fremtidig behov. Nettselsapene og Statnett må få mandat og insentiver til å være i forkant med å planlegge og bygge nett.

**Tiltak for bedre utnyttelse og utvikling**
For å gi bedre utnyttelse og utvikling av det eksisterende nettet foreslår utvalget blant annet:

- Mer standardisert tilknytningsprosess, bedre informasjon til aktører og kart over ledig kapasitet
- Kriterier for vurdering av driftsmessig forsvarlig og operasjonalisering av tilknytning med vilkår
- Tydeliggjøring av kriterier for tildeling av kapasitet basert på objektive og ikke-diskriminerende kriterier
- Økt tilsyn med nettselskapenes etterlevelse av tilknytningsplikten
- Innføring av utvidet tilknytningsplikt for utvalgte anleggskonsesjonærer

Industri Energi støtter i all hovedsak utvalgets anbefalinger.

Industri Energi reagerer på at utvalget ikke går inn for å prioritere prosjekter etter samfunnsnytte. I dag behandles nettsøknader etter førstemann til mølla-prinsippet der den som søker først får behandlet søknaden først. Det betyr at industriprosjekter med høy samfunnsnytte kan nedprioriteres til fordel for prosjekter som i liten grad bidrar til arbeidsplasser, verdiskapning eller lokale ringvirkninger.

Kraft er ikke og kan ikke behandles som en hvilken som helst handelsvare. Kraft er en strategisk ressurs, nett er kritisk infrastruktur og både kraft og nett er knappe ressurser som må forvaltes til det beste for fellesskapet. Derfor er det ikke likegyldig hvordan kraften brukes. Hver eneste MW kraft som tildeles i nettet, er et valg med store konsekvenser for hvordan fremtidens Norge blir.

Realiteten er at i store deler av Norge er det omsøkte volumet på krafttilkobling langt høyere enn tilgjengelig kraft i nettet. Prioritering basert på modenhet er ikke nok i en situasjon der modne prosjekter står i kø og det ikke er eksisterende kapasitet igjen å fordele.

På få år vil Norge gå fra effektoverskudd og kraftoverskudd til effektunderskudd og kraftunderskudd. Det betyr at vi ikke lenger kan forholde oss passivt til tildeling av begrensede kraft- og nettressurser. Industri Energi mener at prosjekter burde kunne prioriteres basert på kriterier for verdiskapingspotensial og klimaeffekt, slik regjeringen beskriver i Veikart for grønt industriløft. I tillegg mener vi prosjekter som skaper jobber og gir lokale ringvirkninger må gå foran prosjekter som i liten grad gir lokale ringvirkninger.

Derfor mener Industri Energi at prosjekter må vurderes ut fra både modenhet og samfunnsnytte. Det må være en politisk oppgave å definere kriteriene for samfunnsnytte, og så må nettselskapene og Statnett få i mandat å prioritere køen deretter.

## Norge trenger mer kraft og mer nett

Industri Energi ønsker å vise til konkrete eksempler på hvordan våre medlemmer og bedriftene de jobber i, allerede i dag rammes av manglende kapasitet i strømnettet:

- **Grenland:** Store, grønne industriprosjekter på Herøya og Rafnes vil kreve mye ny kraft. Prosjekter som NELs elektrolysørfabrikk, Elkems fabrikk for produksjon av batterimaterialer og Yaras satsing på grønn hydrogen gir behov for 1000 MW mer kapasitet enn næringsparken bruker i dag, tilsvarende 8 twh i økt årsforbruk. Også Ineos og Inovyn er avhengig av å få tilgang på mer kraft om de skal kunne realisere viktige investeringer.

- **Fredrikstad:** Denofa har investert betydelige summer i elektrifisering, men må likevel fyre med LNG store deler av året da det er for lite strøm tilgjengelig. Kronos Titan ønsker å elektrifisere med økt kapasitet på elektrokjel, samt mulighet til å erstatte naturgass med hydrogen. Det er umulig uten mer kapasitet i nettet. Våre medlemsbedrifter blir dermed ilagt CO2-avgift uten mulighet til elektrifisering.

- **Haugalandet og Sunnhordland:** Haugalandet og Sunnhordland har kraftunderskudd, til tross for stor kraftproduksjon i fylket. Det skyldes at mye av kraftproduksjonen fra Sima, Sauda, Suldal og Saurdal sendes øst- og sørover. Gassco fikk avslag på søknad om mer kraft fordi det ikke er nok kapasitet i nettet på Haugalandet.

- **Bergensregionen:** Næringsparkene Mongstad, Skipavik, Kollsnes og Ågotnes har alle stort behov for mer kraft. Aktører som ønsker å investere i næring og industri får beskjed om at det vil ta lang tid å få nok kraft i nettet. Nedleggingen av gasskraftverket på Mongstad vil forverre situasjonen. Vestland er det største kraftfylket i landet, men har ikke nok kapasitet i nettet.

- **Nordmøre og Romsdal:** Statnett slår fast at det ikke er tilgjengelig kapasitet i nettet for tilkobling av nytt forbruk. Mangel på kapasitet i nettet kan undergrave viktige satsinger innenfor havbruk, landstrømanlegg, offshore elektrifisering, elektrifisering av industri, datasentre, samt elektrifisering av transportsektoren.

- **Trøndelag:** Store investeringer i industri i blant annet Orkland kommune og Heim kommune. Trøndelag venter stor vekst i forbruk og det er stor usikkerhet rundt tilgangen på kraft.

- **Agder:** Agder Energi melder om en dobling av effektbehovet frem mot 2024-2025. Selv om det er kraftoverskudd i Agder, skaper manglende kapasitet i nettet begrensninger for industri og næringsliv.

- **Øst-Finnmark:** Manglende kapasitet i nettet hindrer næringsutvikling i regionen. Den østligste delen av Finnmark er blant få regioner i Norge som ikke har 420 kV-nett.

Listen er ikke uttømmende, men illustrerer omfanget. Over hele landet har vi industribedrifter som står klare til å kutte utslipp, skape jobber og øke verdiskapningen – men som holdes tilbake av mangel på kraft og nett. Samtidig møter de samme bedriftene økt CO2-avgift, økte kvotepriser, samt høye priser på termisk energi, uten å ha tilgang på elekrifisering. Det er en uholdbar situasjon for norske industriarbeidsplasser.

Industri Energi forventer derfor at regjeringen raskt og uten å vente på energikommisjonen følger opp strømnettutvalgets anbefalinger.